

# ТЕОРІЯ ХАОСУ, АБО ШЛЯХ ДО АБСОЛЮТНОЇ ВЛАДИ

Вінницький національний технічний університет

## *Анотація*

*Актуалізовані проблеми влади за допомогою інформаційних ресурсів і масових маніпуляцій людьми та соціальними структурами*

**Ключові слова:** люди, медіакратія, політичні технології, політичне маніпулювання.

## *Abstract*

Actualized problems of power with the help of information resources and mass manipulations by people and social structures

**Keywords:** people, media power, political technologies, political manipulation.

В наші дні є багато способів керувати і маніпулювати як людьми, так і певними інституціями, соціальними нормами та ін., але виникає питання: чи є якийсь універсальний спосіб управління масами і яким чином йому протидіяти?

В середині 1990-х років відомий вчений Джозеф Овертон висвітлив концепцію переходу від забороненої до діючої норми. Концепція здобула однойменну назву з її автором – «Вікно Овертона» і прийшла у світ лише після модифікацій і публікацій політика Джошуа Тревіньо у 2006 році.

Вікно Овертона – це концепція наявності рамок допустимої ширини поглядів у публічних висловлюваннях з точки зору моралі. Технологія і концепція не є абсолютно новими, а лише описана і систематизована Джозефом Овертоном і використовувалась протягом всього існування людства. З її допомогою можна повернути позицію людей на діаметрально протилежну, що у вмілих руках робить знання такої концепції і методик небезпечним і хаотичним.

Сама концепція може діяти у двох напрямках, як для обмеження свободи, так і для збільшення її гнучкості та еластичності у суспільстві. Вікно Овертона представляє собою 6 чітких і «безболісних» етапів переходу від забороненої до діючої норми: заборонена, радикальна, дозволена, розумна, стандартна і політична норми.

Дію Вікна Овертона можна висвітлити на класичному прикладі канібалізму. Уявіть, що колись в одній телевізійній програмі, кореспондент або журналіст висловили свою думку на користь канібалізму, або заявили про те, що це може бути, або є абсолютною нормою. Скоріше за все, у такої людини з'явиться багато проблем. Але, якщо є людина, яку зацікавила ідея легалізації канібалізму, і вона знає, як працює Вікно Овертона, то легалізація цього поняття є неминучою.

Яким чином це буде працювати?

1. Заборонена норма. Зрозуміло, що ідея певної особи. В очах звичайних людей це абсолютна нісенітниця і дурниця, яку могла запропонувати лише психічно хвора людина або заядлий ідеолог. Проте, якщо періодично у ЗМІ згадувати про факт існування канібалізму, то люди поступово звикнуть до самого існування поняття «канібалізм» і такого явища. Ніхто не каже про легалізацію цієї ідеї, або прийняття народом, але канібалізм уже буде на слуху у людей. Отже, табу буде знятим, а люди, хоч і неохоче, але будуть згадувати про канібалізм у вузьких колах.

2. Радикальна. Почне збільшуватись кількість людей, що будуть висловлюватись з теми канібалізму, почнуть збиратись групи людей для відкритих обговорень на цю тему. А політологи і вчені за допомогою формальної логіки будуть намагатись пояснити поняття «канібалізм». Замість грубого поняття «канібалізм» буде введено наукове поняття, наприклад, «антропофагія». Обов'язково будуть згадані випадки, в яких люди для того, щоб вижити у жорстоких реаліях життя поїдали один одного заради виживання і через відсутність інших варіантів. Будуть одиничні спроби запропонувати узаконення канібалізму в окремих випадках і ситуаціях, наприклад голоду, дефіциту та інших. Цей етап Вікна Овертона є вирішальним.

3. Дозволена. Тема канібалізму уже буде розвинена і люди сприйматимуть її як концепцію, повсякденну тему для розмов. Частіше почнуть з'являтися репортажі про канібалів, антропофілів та інших, схожих на них осіб. Будуть згадані історичні факти існування канібалізму серед людей, як на

приклад в племенах Папуасів з Нової Гвінеї. Почнуть з'являтися теорії про те, що канібалізм закладений у деяких з нас на генетичному рівні. Критично мислячі люди, які будуть намагатись спростувати абсурдність таких заяв, будуть засуджені, як люди, які не поважають соціальні меншини або відсталі люди, які не хочуть приймати зміни у державі чи світі.

4. Розумна. Люди почнуть сприймати ідею канібалізму, як норму і допустиме явище у незначних кількостях. Почнуть випускатись програми різного характеру з доволі дивним концептом канібалізму. Поняття почне класифікуватись на недопустимі, допустимі і розумні елементи. Розглядатиметься варіант узаконення канібалізму.

5. Стандарт. В маси людей буде введена думка про те, що проблема канібалізму є нагальною і потрібно вирішувати, як з нею жити. У ЗМІ з'являтимуться програми з ідеєю окультурювання поїдання людської плоті. Буде введена мода на фільми з елементами канібалізму. Почнуть з'являтися цифри про кількість канібалів на планеті. Будуть введені тести на схильність до канібалізму. Виявиться, що деякі відомі особи мали або мають відношення до канібалізму, або певний досвід. Тема канібалізму почине «хайпитись» політиками і підлітками. Будуть проведені експерименти про дію людського м'яса на організм людини і обов'язково будуть помічено покращення характеристик людини від його вживання.

6. Політична норма. Будуть сформовані закони для канібалів і їх норми поведінки в соціумі. Люди почнуть боротись за права канібалів і їх місце у житті. До людей, які будуть проти самого існування канібалів, будуть введені санкції і штрафи. З'являться органи з захисту цієї соціальної меншини. Це є завершальним етапом, на якому суспільство не має влади над ідеєю канібалізму.

Дія цих етапів може бути і оберненою, проходячи шлях від політичної норми до забороненого, з використанням тих самих механізмів, що були озвучені вище.

Концепція на вигляд страшна і абсурдна, а можливо навіть здається, що описане вище не буде діяти в принципі, але варто зауважити, що, наприклад, представники ЛГБТ меншин уже пройшли дію Вікна Овертона. Хочу нагадати, що існування ЛГБТ схильностей було таким самим абсурдом, як і схильність до канібалізму, але можливо у меншій мірі. Нам не відомо чи це було сплановано деякими людьми, соціальними структурами чи релігією, але ми знаємо, що ця концепція є дієвою. Отже, коли у суспільстві поняття толерантності виходить за межі здорового глузду, коли є занепад моралі та кордон між добром и злом практично відсутній, Вікно Овертона має шанси стати успішною руйнівною ідеєю.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Окно Овертона. URL: <https://interesnyefakty.org/okno-overtona/>
2. Денисюк С. Математичне моделювання та побудова проведення майбутніх президентських виборів в Україні. *Нова парадигма : журнал наукових праць*. К. : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2008. Вип. 78. С. 107–115.
3. Эрроу Дж. Кеннет. Коллективный выбор и индивидуальные ценности. Москва : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2014. 210 с.
4. Ноэль-Нойман Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания. Москва : Прогресс-Академия. Весь Мир, 1996. 352 с.
5. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г., Буряченко О. В. Партійна ідеологія: система цінностей, або синдром «суспільної кататонії»? *Гілея : збірник наукових праць*. Київ: ВІР УАН, 2017. Вип. 117. С. 253-269.

**Гарник Дмитро Вікторович** – Студент групи ЕКО-16Б Інституту екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: [simplestudent28@gmail.com](mailto:simplestudent28@gmail.com)

**Garnik Dmitry Viktorovich** - Student of the ECO-16B group of the Institute of Environmental Safety and Environmental Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: [simplestudent28@gmail.com](mailto:simplestudent28@gmail.com)

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна** – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: [svetadenisiyk@gmail.com](mailto:svetadenisiyk@gmail.com).

Supervisor: **Svitlana G. Denysiuk** – Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: [svetadenisiyk@gmail.com](mailto:svetadenisiyk@gmail.com)